

טל אמיתי־לביא: ירוק בחוץ; אדום בפנים" | שלומית ברוייר

מה זה ירוק בחוץ, אדום בפנים ויש לו גרעינים של אבטיח? הלצות כלאיים חבוטות מעין זו שראשיתן בחידה ואחריתן בבדיחה מחלצות עצמן ממבנה החידה השגור עם התפוגגותה של דריכות האתגר הלוגי לאור המענה הטמון בגוף השאלה. בה-בעת, הממד הפרדוקסלי התוכני המצוי ברוב הבדיחות הופך לסתירה מבנית עם חיבורן יחדיו של התבניות הקומית והחידתית. אי-נמנעותו של המענה לשאלת הירוק בחוץ והאדום בפנים, שמשותווה לה אולי רק זו של המענה לחידה מה עושה מו, הולידה שימושים שיווקיים ופרסומיים שונים, אך גם פוליטיים. כינוי הגנאי "אבטיחים קומוניסטיים", שניתן לשוחרי איכות סביבה רדיקליים על-ידי אנשי ימין פוליטי, מקורו במחלוקת באשר לתיקון של נזקי השינויים האקלימיים על-פני כדור הארץ. לטענת אנשי ימין אלה, האקולוגיסטים אין תוכם כברם, חזותם ה"ירוקה" אינה אלא מראית עין בניסיון לחפות על אג'נדות "אדומות", חברתיות-כלכליות. בדיאלוג מתמשך שמנהלת טל אמיתי־לביא עם תולדות האמנות בעבודתה, מבטה הוא, לפרקים, ביקורתי, רפלקסיבי או הומוריסטי, שעה שהיא דנה בתמות שונות של ייצוג, אסתטיקה, סוגות, אופני פירוק-הרכבה ויחסי פנים-חוץ. בתערוכתה הנוכחית, היא נדרשת לשתי סוגות עיקריות, "טבע דומם" ו"ציור נוף", שלא אחת ממוקמות בתחתית ההיררכיה הקנונית של תולדות האמנות המערבית, בין היתר, מאחר שהן נטולות נרטיב. כמו באדריכלות נוף או, לחלופין, בבימוי סצנה בתלת-ממד של "טבע דומם", מציבה אמיתי־לביא בחלל התערוכה לוח פרספקס גדול-ממדים, שאל גבו הצמידה גומיות ואקום מלאות בצבעי אקריליק. בדומה לנקודות הצבע המבודדות הדוויזיוניסטיות או הפוינטליסטיות, כתמי הצבע של אמיתי־לביא מתמזגים אף הם זה עם זה בעין הצופה לכדי תמונת נוף מרהיבה של יער אירופי, שמלאכת הכנתה העמלנית בסטודיו מזכירה גם היא את הטכניקה הניאו-אימפרסיוניסטית הזאת. למרגלות היער המלאכותי והכמו-מפוקסל, שהצבתו מדמה פרגוד או

נוף גנרי שחדר לפנים החלל מן החוץ, היא מפזרת יציקות גבס של אבטיחים צבועים, מנוקבים ומחורצים המתגוללים על הרצפה ככדורי משחק "מפונצ'רים" או כראשים כרותים בעלי קלסתר זהה, חסר הבעה, בכמעין גרסה מקומית וגרוטסקית של הדלועים החלולים של ליל כל הקדושים.

בסמוך למיצב, "נוטעת" אמיתי־לביא קומפוזיציה צבעונית של "עצי ריח" לבישום רכבים. מצד אחד, הקומפוזיציה מדמה מנעד אינדקסלי של מוצר סינתטי תעשייתי זול מייצור המוני, הנמכר תחת שמות המרפררים טבע כמו "בלאק פורסט", ומצד אחר, מתייחסת לפרקטיקה הדיוויוניסטית של הנחות צבע שאינן מתערבבות זו בזו על הבד, אלא בעין הצופה.

היער המלאכותי, שדימויו נוכס מתוך מאגר תמונות ברשת, אפוף בניחוח סינתטי של עצי ריח ומוקף ביציקות גבס של אבטיחים, בננות ואובייקטים נוספים. אמיתי־לביא מציבה את המכלול הזה בחלל, בהמירה במימזיס סינתטי מודע את מראית העין הכוזבת של החיקוי הריאליסטי הווירטואוזי – כזה המתואר, למשל, בסיפורו המיתולוגי של פליניוס הזקן, בן המאה הראשונה לספירה, אודות התחרות של שני ציירים, זאוקסיס ופרהסיוס, על הציור המייצג טוב יותר את המציאות.

סמיכותם של האבטיחים (דומם) למרגלותיו של יער צפון אירופי (טבע) לא רק מדגישה את מופרכותה הבוטנית של ההצבה, אלא מעוררת אולי תהייה או אי-נחת קלה לגבי מהותה של סוגת ה"טבע הדומם". "טבע" ו"דומם", שני מונחים סותרים לכאורה אלה חוברים זה לזה במושג כלאיים אחד, אשר אוצר בתוכו גם חיים וגם מוות והופך לישות עצמאית אלמותית. ככל עיגון לשוני, גם מושג זה מקנה לאידיאה משנה תוקף חברתי-תרבותי, לא כל שכן, כאשר צירוף מילים כעין זה נעשה כה שגור עד שנדמה שאינו אלא תיאור של ממשות אובייקטיבית.

הטבע הדומם המודרני, כז'אנר עצמאי המציג אובייקטים כגון פירות, קערות, גביעי יין וחיות שניצודו בפני עצמם, ולא רק כפרטים בתמונות ז'אנר או בשולי סצנות דתיות, ראשיתו בשחר המאה השבע-עשרה. השגבתם של הדוממים הנייחים כחלק מאסתטיקה של שפע ועושר בתוך סצנה מבויתת,

שנגזרה מחייו הפנימיים של משק הבית ותרבות השולחן, שימשה כסמל סטטוס למעמד הבורגני

החדש שהלך וכבש עמדות כוח מידי האצולה השוקעת.

טל אמיתי־לביא מרוקנת בעבודתה את תכני הסוגה ממקודדיה המידיים. האבטיח, השאול מן

האינוונטר הנגיש והמוכר של סוגת הטבע הדומם "יורד" אצלה מן השולחן, מתגולל חבוט על

הרצפה, בהמירו את הדו־ממד של הציור באובייקט תלת־ממדי. הדומם הנייח הופך לפיכך לתנועה,

והנשגב – לארצי. הנוכחות הסובייקטיבית, שהופקעה לטובת העצמת האובייקט, מתגלגלת במיצב

בתנועת הצופה, ומבטיהן החייכניים של גולגלות האבטיחים, יותר משהן מכתובות שפלות־רוח

ותודעת־קץ כבציורי הוואניטס, הן מבטאות את הגרוטסקי.